

BEŞİR AYVAZOĞLU

Beşir Ayvazoğlu, 11 Şubat 1953 tarihinde Sivas'ın Zara ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta, ysekğrenimini Bursa'da tamamladı. 1976 yılından itibaren çeşitli liselerde Türkçe ve edebiyat ğretmeni, TRT'de uzman, daha sonra *Hergün*, *Tercüman*, *Türkiye*, *Zaman* ve *Yeni Ufuk* gazeteleriyle haftalık *Aksiyon* dergisinde köŐe yazarı ve yönetici olarak çalıŐtı. Bir ara Kültür Bakanlığı danıŐmanı olarak görev yaptı. Kasım 2001-Temmuz 2005 tarihleri arasında Radyo ve Televizyon st Kurulu üyeliğinde bulundu. Halen *Türk Edebiyatı* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yrttiyor. Çeşitli dallarda çok sayıda ödüle de layık görülen Beşir Ayvazoğlu'nun Kapı Yayınları'ndaki diğer kitapları Őunlardır: *mrm Benim Bir AteŐti: Ahmet HŐim'in Hayatı Sanatı Estetiği Dramu* (2006), *Büyük Ağa Tark Buğra* (2006), *Bozgununda Fetih Rüyası* (2006), *Gller Kitabı* (2006), *1924: Bir Fotoğrafın Uzun Hikyesi* (2006), *Defterimde Krk Suret* (2007), *Ney'in Sırrı* (2007), *Florinalı Nzım* (2007), *Pe-yami: Hayatı Sanatı Felsefesi Dramu* (2008), *Siretler ve Suretler* (2008), *Alatav'dan Őardađı'na* (2008), *Yahya Kemal Eve Dönen Adam* (2008), *Tanrıdağı'ndan Hıra Dağı'na* (2009), *Divanyolu* (2010), *Malik Aksel: Evimizin Ressamı* (2011), *Kahveniz Nasıl Olsun?* (2011), *Geceleyin Dersaadet* (2013), *AteŐ Denizi* (2013), *AŐ Estetiği* (2013), *Yunus, Ne HoŐ DemıŐsin* (2014), *He'nin İki Gözü İki eŐme* (2014).

Kapı Yayınları 459
Beşir Ayvazoğlu Kitaplığı/İnceleme 25

EDEBİYATIN ÇANAKKALE'YLE İMTİHANI

Arıburnu ve Seddülbahir'de On Gün

Beşir Ayvazoğlu

1. Basım: Mart 2015

ISBN: 978-605-5147-01-3

Sertifika No: 10905

Kapak Tasarımı: Eda Ayhangil
Sayfa Tasarımı: Yavuz Karakaş

© 2015; Beşir Ayvazoğlu

© 2015; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76

e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com

www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Matbaa Sertifika No: 12088

Çiftelavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul

Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım

Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

BEŐIR AYVAZOĞLU

Edebiyatın Çanakkale'yle İmtihanı

Anıburnu ve Seddlbahirde On Gün

tamadres.com

İçindekiler

Önsöz	7
I Davet	15
II Kim Davet Edildi, Kim Edilmedi?	43
III Tanin Yazarı Cephede	55
IV Uzunköprü'ye Doğru	75
V Keşan Yolunda	85
VI "Fethun Karîb"	95
VII Bolayır'da İki Türbe	105
VIII Hâlîde Edib ve Yahya Kemal	119
IX Birinci Ordu Karargâhı'nda	131
X "Haydi Arkadaş, Gidelim!"	147
XI Gece Yürüyüşü	161
XII İstanbul'a Dönüş	183
XIII Onlardan Kalan	189
Sonsöz	207
Kaynakça	213
Dizin	217

Önsöz

HARBİYE Nezareti'nin daveti üzerine bazı şair ve yazarların 1915 Temmuzunda Çanakkale'ye yaptıkları gezi, İbrahim Alâettin Gövsa'nın Atatürk Kültür Merkezi tarafından 1989 yılında tıpkıbasımı yapılan Çanakkale İzleri adlı kitabını okuduktan sonra ilgimi çekmeye başlamıştı. O tarihte Gövsa'nın kitabı hakkında bir tanıtma yazısı yazmıştım. Yedi sekiz yıl sonra edebî portrelerini yayına hazırladığım Hakkı Süha Gezgin'in bu gezideki yol arkadaşlarından bazılarıyla ilgili hatıralarını anlattığını fark edince ilgim iyiden iyiye arttı; İttihat ve Terakki'nin "hey'et-i edebiyeye" si için bir dosya açtım ve çeşitli vesilelerle eski gazeteleri, dergileri tararken rastladığım yazıları, haber ve fotoğrafları ileride bu konuda bir makale yazmak niyetiyle biriktirmeye başladım. Ama bir türlü kıvamını bulamayan bir dosyaydı bu.

Birinci Dünya Harbi'nin 100. yılı vesilesiyle *Türk Edebiyatı* dergisi için bir özel sayı hazırlamaya karar verince yıllardır bekleyen bu dosyayı açıp elde olanla yetinerek "Edebî Heyet Çanakkale'de" başlıklı uzunca bir deneme yazdım.

Müstear isimle de harp sırasında, geçen asrın başlarında yaşayan tanınmış şair ve yazarların nelerle meşgul olduklarını kurcaladımsa da ciddi bir şey çıkacağından emin olmadığım için bu konuda kitap yazmayı düşünmüyordum. Ancak Hamdullah Suphi'nin *Günebakan* adlı eserindeki "Çanakale" yazısını okuduktan sonra fikrim değişti. Bu uzun yazıdaki küçük bir ayrıntı, geziye katılan önemli isimlerden biri olan Ömer Seyfeddin'in "Müjde" adlı hikâyesinde anlattığı hadiseyle örtüşüyordu. Bunu fark eder etmez elinizdeki kitabı somut olarak gördüğümü söyleyebilirim.

Hamdullah Suphi'nin yazısı, gezinin ayrıntılı bir anlatımıydı, ancak orijinalini İkdâm gazetesinde bulup karşılaştırmam gerekiyordu. Bilindiği gibi, Cumhuriyet'ten önce yazılan metinler, daha sonra yeni harflerle yayımlanırken devrin havası ve şartları göz önünde bulundurularak değişiklikler yapılmıştır, hem de bizzat yazarları tarafından. Türk Ocağı reisi de İkdâm'da "Gördüklerimiz" başlığıyla yayımlanan izlenimlerini *Günebakan*'a alırken bir hayli değişiklik yapmış. Bu sebeple orijinal metni kullanmayı tercih ettim. Edebî Heyet'in gezisinden kısa bir süre önce Hüseyin Cahit Yalçın'ın da Enver Paşa ve Şehzade Ömer Faruk Efendi'yle birlikte iki günlük bir Çanakale gezisi yaptığını ve izlenimlerini *Tanin* gazetesinde yazdığını biliyordum. Atatürk Kitaplığı'ndaki koleksiyonlarda bütün bu yazıları buldum ve çalışmaya başladım.

Şunu rahatlıkla söyleyebilirim: Aslında edebiyatta hiç de iddialı bir isim olmayan Hamdullah Suphi izlenimlerini yazmamış olsaydı bu kitap ortaya çıkamazdı.

Birinci bölümde, Edebî Heyet'te yer alanları kısaca tanıttım, ancak biyografilerinin gezinin gerçekleştiği tarih olan 1915'ten sonraki safhalarına gerekmedikçe girmedim.

Bu tür metinleri yazarken karşılaşılan ciddi bir problem vardır: Özel isimlerin imlası. Mesela Ahmed mi yazacaksınız,

Ahmet mi? Subhi mi yazacaksınız, Suphi mi? Problemi, hayatını harf inkilâbından önce kaybedenlerin isimlerindeki d'leri, b'leri muhafaza ederek, diğerlerinde de kendi tercihlerine veya yaygın kullanışa bağlı kalarak çözdüğümü söyleyebilirim. Mesela Ömer Seyfeddin ve Müfid Râtib 1920 yılında öldüler. Onların isimlerini o devirde nasıl telaffuz ediliyorsa öyle yazdım. Diğerlerinde ister istemez d'ler t, b'ler p oldu.

Geziye katılanlardan bazılarını gençlik fotoğraflarına ulaşamadım. Gezi sırasında çekilmiş fotoğrafların da maalesef elimizde çok azı var. Hâlbuki Edebî Heyet üyelerine bir fotoğrafçı ve bir sinemacının refakat ettiği biliniyor. Bu da bol miktarda fotoğraf çekildiği ve hareketli görüntülerin alındığı anlamına gelir. Büyük ihtimalle Genelkurmay Arşivi'nde bulunan bu görüntülerin 100. yılda gün ışığına çıkarılacağını ümit ediyorum.

Bu kitabı yazarken Atatürk Kitaplığı ve İSAM Kütüphanesi'nden çok yararlandığımı ifade etmek isterim. Aziz dostlarım Ramazan Minder, M. Lütfi Şen, Haluk Oral, Servet Avşar, Suphi Saatçi, Yusuf Çağlar, M. Rüyan Soydan, M. Salim Tokaç ve Ömer Erdem'in de çeşitli şekillerde yardımlarını gördüm. Hepsine teşekkür ediyorum. Ayrıca bu kitabın iç tasarımını yapan Yavuz Karakaş'a, kapak tasarımını yapan Eda Ayhangil'e ve emeği geçen bütün Kapı Yayınları çalışanlarına teşekkür borçluyum.

Elinizdeki kitapla, Birinci Dünya Harbi'nin ve Çanakkale Zaferi'nin 100. yılı vesilesiyle yapılan çalışmalara mütevazi bir katkıda bulunmuş, küçük bir boşluğu doldurmuş olmayı umuyor, aziz şehitlerimizi rahmetle anıyorum.

Beşir Ayvazoğlu
Altunizade, 22 Şubat 2015

ÇANAKKALE KAHRAMANLIĞINI YAŞATMAK İÇİN

Çanakkale müdafilerinin şecaati, hamaseti, kahramanlığı cihanı hayran etti. Yalnız dostların değil, düşmanların da parmağı ağzında kaldı. Taymis, Tan gibi en meşhur İngiliz ve Fransız gazeteleri de itiraf ediyor ki Harb-i Umumi'nin en mühim, en kanlı, en ateşli safahâtı Çanakkale'de cereyan etmektedir. Müttetikler, hiçbir yerde Çanakkale'de olduğu kadar faaliyet, sebat ve anudâne teşebbüsât ibraz etmemişler; fakat yine hiçbir yerde Çanakkale'de olduğu kadar kahramanâne ve gazanferâne bir mukavemet ve müdafaaaya tesadüfle zayıfata duçar olmamışlardır. Çanakkale muhârebâtının tarih-i âlemde misli yoktur. Hiçbir zaman orada olduğu gibi her taraftan şarapneller, güller, bombalar, kurşunlar yağarken... Denizde muazzam dridnotlardan, sahilde ağır toplarla mücehhez bataryalardan, daha yakında mitralyözlerden ve semada tayyarelerden mütemadiyen cehennemi ateşler saçılıyorken süngü ile hücum ederek düşman siperini zaptedecek kadar metânet ve şecaat gösterebilecek asker görülmemiştir. Bu harikayı ibraza muvaffak olanlar, şimdi dünyanın her tarafından şan ve şerefleri yükselen ve menâkub-ı kahramanâneleri dillerde dolaşan Türk arslanlarıdır. Başkumandan vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa

Çanakkale'yi savunanların cesareti, yiğitliği, kahramanlığı dünyayı hayran etti. Yalnız dostların değil, düşmanların da parmağı ağzında kaldı. *Taymis* (*The Times*), *Tan* (*Le Temps*) gibi en meşhur İngiliz ve Fransız gazeteleri de itiraf ediyor ki Harb-i Umumi'nin (Birinci Dünya Savaşı) en önemli, en kanlı, en ateşli safhaları Çanakkale'de yaşanmaktadır. Müttetikler, hiçbir yerde Çanakkale'de olduğu kadar faaliyet, sebat ve inatla girişimlerde bulunmamış, fakat yine hiçbir yerde Çanakkale'de olduğu kadar kahramanca ve cesurca bir direniş ve savunmayla karşılaşarak zayıfata vermemişlerdir. Çanakkale muharebelerinin dünya tarihinde benzeri yoktur. Hiçbir zaman orada olduğu gibi her taraftan şarapneller, güller, bombalar, kurşunlar yağarken, denizde muazzam dridnotlardan, sahilde ağır toplarla donatılmış bataryalardan, daha yakında mitralyözlerden ve gökte uçaklardan sürekli olarak cehennemi ateşler saçılıyorken süngüyle hücum ederek düşman siperini ele geçirecek kadar yiğitlik ve kahramanlık gösterebilecek asker görülmemiştir. Bu harikayı göstermeyi başaranlar, şimdi dünyanın her tarafından şan ve şerefleri yükselen ve kahramanlık hikâyeleri dillerde dolaşan Türk

hazretleri, dünyayı hayretler içinde bırakan Çanakkale müdafaalarının harekât-ı kahramanânesini ilelebet yaşatmak üzere gayet iyi ve şayan-ı teşekkür bir tedbir düşünmüşlerdir.

Vazifelerini, askerlerimiz gibi maatteessüf ciddi ve fedakârâne ifaya muvaffak olamayan genç şair ve ediplerimizden bazılarını mevki-i harbe davet buyurmuşlardır.

Aynı zamanda bir iki ressam, bir iki musikişinas, birkaç fotoğrafçı ve sinematografçı da med'üven sahne-i harbe azîmet edeceklerdir.

Arkalarında haki renkte elbise ve kollarında beyaz zemin üzerine gayet zarif yapılmış yeşil yapraklardan ibaret bir nişan bulunacaktır.

Bugün gidecek olan heyet, bir hafta kadar sahne-i harbde bulunarak kahraman müdafilerle hal-i temasta bulunacak ve sonra ilhâmât, meşhûdât, ihsasât ve mütalaâtını tasvir edecektir.

Bunların mahsul-i ilham ve irfanını teşhir için bir de harp risalesi vücuda getirilmesi mutasavverdir.

Şairler şiirini, edibler hissiyatını yazarken, bestekârlar harekât-ı kahramanânenin ilham edeceği negamât ve terennümâtî tanzim edecekler, ressamlar da meşhudâtî tersime çalışacaklardır.

aslanlarıdır. Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa hazretleri, dünyayı hayretler içinde bırakan Çanakkale savunmasındaki kahramanlıkları sonsuza kadar yaşatmak üzere gayet iyi ve teşekkür layık bir tedbir düşünmüşlerdir.

Görevlerini, askerlerimiz gibi ne yazık ki ciddi ve fedakârca yerine getirme imkânı bulamayan genç şair ve ediplerimizden bazılarını savaş alanına davet etmişlerdir.

Aynı zamanda bir iki ressam, bir iki musikişinas, birkaç fotoğrafçı ve sinematografçı da davetli olarak savaş alanına gideceklerdir. Arkalarında haki renkte elbise ve kollarında beyaz zemin üzerine gayet zarif yapılmış yeşil yapraklardan ibaret bir işaret bulunacaktır.

Bugün gidecek olan heyet, bir hafta kadar savaş alanlarını gezerek kahraman askerlerle konuşup görüştürülecek ve sonra ilhamlarını, gözlemlerini, duygu ve düşüncelerini anlatacaktır. Bunların eserlerini yayımlamak için bir de harp dergisi çıkarılması düşünülmektedir.

Şairler şiirlerini, yazarlar duygularını yazarken, bestekârlar kahramanlıkların ilham edeceği eserler besteleyecek, ressamlar da gördüklerini resim sanatının diliyle tasvir edeceklerdir.